

Optimale inrichting van lerarenopleidingen

Mirjam Bahlmann
Boris Eustatia
Dorothy Pillen-Warmerdam
Oktober, 2018

In het in oktober 2017 gepresenteerde regeerakkoord: 'Vertrouwen in de toekomst' stelt het kabinet dat goed onderwijs het beste in mensen naar boven brengt, achterstanden voorkomt en verkleint en dat goed onderwijs mensen helpt hun talenten optimaal te ontwikkelen. Het onderwijs vormt de basis voor een gezonde en succesvolle samenleving. De voornaamste ambities van het kabinet liggen in de bestrijding van kansenongelijkheid, stimulering van talent, goede docenten met een sterke positie, toponderzoek en krachtig beroepsonderwijs (Ministerie AZ, 2017).

Door uitstroom van leraren die de pensioengerechtigde leeftijd bereiken, de aantrekkende arbeidsmarkt en de dalende instroom in lerarenopleidingen, ontstaat er een tekort aan leraren. In 2020 worden de tekorten in het primair onderwijs geschat op 4.000 fte, oplopend tot 10.000 fte in 2025. Het tekort aan leraren in het voortgezet onderwijs wordt voor 2020 geraamd op 800 fte oplopend tot ruim 1.200 fte in 2025 (Ministerie OCW, 2016; 2017). Om de tekorten op te vangen, is het noodzakelijk dat er meer scholieren (havo/vwo) en mbo-4 studenten een lerarenopleiding gaan doen. Om dit te bewerkstelligen is onderzocht hoe de lerarenopleidingen voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs ingericht kunnen worden om een hogere instroom te verkrijgen.

Een van de voorgenomen maatregelen is om in deze kabinetsperiode te differentiëren in de lerarenopleidingen, waarbij er specialisaties komen waarbij studenten zich kunnen richten op jongere en oudere kinderen, vakgericht lesgeven in het beroepsonderwijs of lesgeven op het vmbo. Het kabinet hoopt hiermee de interesse in lerarenopleidingen te verhogen en het beroep van leraar aantrekkelijker te maken voor zowel mannen als vrouwen (Ministerie AZ, 2017).

In deel 1 van dit onderzoek is daarom door middel van de vignettenmethode onderzocht hoe lerarenopleidingen ingericht zouden kunnen worden qua verbredingsprogramma's, studieduur en specialisatie, om bij te dragen aan hogere interesse in de lerarenopleidingen. Vervolgens is in deel 2 onderzocht welke motieven scholieren en mbo-4 studenten hebben om voor het lerarenberoep te kiezen en welke barrières zij ervaren bij deze keuze. Ook is gevraagd naar verbeterpunten rondom carrièremogelijkheden en naar hoe het imago van het lerarenberoep verbeterd kan worden.

Dit onderzoek is op 16 januari 2019 aangeboden aan de Tweede Kamer als bijlage bij de Kamerbrief over de versterking van de leraar¹.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/01/16/kamerbrief-over-de-versterking-van-de-leraar>

Deel 1: Optimale inrichting lerarenopleidingen

Door middel van de vignettenmethode is onderzocht onder welke voorwaarden scholieren en mbo-4 studenten een grotere interesse in het volgen van een lerarenopleiding laten zien. In het onderzoek zijn 1.106 havisten uit klas 4 en 5 meegenomen, 1.425 vwo'ers uit klas 4, 5 en 6 en 16.199 mbo-4 studenten uit alle leerjaren. In dit deel worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

- (1) Hoeveel scholieren (havo en vwo) en studenten (mbo-4) kiezen onconditioneel voor een lerarenopleiding voor het basisonderwijs en zijn er verschillen tussen groepen respondenten?
- (2) Hoeveel scholieren (havo en vwo) en studenten (mbo-4) kiezen onconditioneel voor een lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs en zijn er verschillen tussen groepen respondenten?
- (3) Hoe moeten lerarenopleidingen voor het basisonderwijs ingericht worden om interessant(er) te zijn voor scholieren en studenten?
- (4) Hoe moeten lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs ingericht worden om interessant(er) te zijn voor scholieren en studenten?

Optimale inrichting lerarenopleiding basisonderwijs

Voor het basisonderwijs is getest in hoeverre specialiseren in lesgeven aan jongere (groep 1 t/m 4) of oudere (groep 5 t/m 8) kinderen meer studenten trekt en welke verbredingstrajecten de intentie vergroten om voor de lerarenopleiding basisonderwijs te kiezen. De verbredingstrajecten bestaan uit een verbreding tot gymdocent, lesgeven in een vak in de onderbouw van het voortgezet onderwijs, lesgeven als groepsdocent op het vmbo, begeleiden van peuters in het voorschoolse educatietraject en opleiding tot jeugdhulpverlener. Ook is getest of respondenten een voorkeur hebben voor een studieduur van 4 of 5 jaar wanneer zij zich binnen de opleidingen kunnen specialiseren en/of verbreden, Tabel 1.

Schematische opbouw vignetten inrichting lerarenopleiding basisonderwijs		Verbreding					
Specialisatie	Studieduur	Geen	Onderbouw vak VO	Groepsdocent vmbo	Gymdocent	Voorschoolse educatie	Jeugdhulpverlener
Geen	4 jaar	x	x	x	x	x	x
	5 jaar	x	x	x	x	x	x
Groep 1 t/m 4	4 jaar	x	x	x	x	x	x
	5 jaar	x	x	x	x	x	x
Groep 5 t/m 8	4 jaar	x	x	x	x	x	x
	5 jaar	x	x	x	x	x	x

Tabel 1 Schematische opbouw vignetten inrichting lerarenopleiding basisonderwijs.

Optimale inrichting lerarenopleiding voortgezet onderwijs

Voor het voortgezet onderwijs bestaan de condities uit verbredingstrajecten waarin studenten opgeleid worden tot gymdocent, ingezet kunnen worden om les te geven in een extra vak in de onderbouw van het voortgezet onderwijs, mogen lesgeven in het basisonderwijs als groepsdocent en mogen lesgeven in het basisonderwijs met een specialisatie in het lesgeven aan kinderen in groep 5 t/m 8 of opgeleid worden tot jeugdhulpverlener. Deze verbredingstrajecten zijn gecombineerd met een studieduur van 4 of 5 jaar om te onderzoeken of studenten een verbredingsprogramma nog steeds waardevol vinden op het moment dat de studieduur toeneemt, Tabel 2.

Schematische opbouw vignetten inrichting lerarenopleiding voortgezet onderwijs/mbo						
Studieduur	Verbreding					
	Extra vak voortgezet onderwijs	Gymdocent	Jeugdhulpverlener	Groepsdocent basisonderwijs groep 1 t/m 8	Groepsdocent basisonderwijs met specialisatie groep 5 t/m 8	
4 jaar	x	x	x	x	x	x
5 jaar	x	x	x	x	x	x

Tabel 2 Schematische opbouw vignetten inrichting lerarenopleiding voortgezet onderwijs/mbo.

Combinaties van deze condities zijn voorgelegd aan respondenten en per vignet is gevraagd in hoeverre de respondent onder deze voorwaarden zou kiezen voor een lerarenopleiding voor het basisonderwijs dan wel voortgezet onderwijs. Door deze gegevens tegen elkaar af te zetten, kan bepaald worden welke combinatie van condities leidt tot de hoogste intentie om leraar te worden in het basisonderwijs of voortgezet onderwijs.

Deel 2: Visie op het lerarenberoep

In het tweede deel zijn de motieven en barrières van scholieren en mbo-4 studenten onderzocht, aan de hand van imagostellingen waarin het geprefereerde beroep vergeleken wordt met het lerarenberoep voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Ook is gevraagd wat deze groep weerhoudt om voor het lerarenberoep te kiezen, welke carrièremogelijkheden het lerarenberoep interessanter zouden maken en welke maatregelen zouden kunnen leiden tot een beter beeld van het lerarenberoep. In dit deel worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

- (5) Welke kenmerken van het primair onderwijs vinden havisten, vwo'ers en mbo-4 studenten aantrekkelijk?
- (6) Welke kenmerken van het voortgezet onderwijs vinden havisten, vwo'ers en mbo-4 studenten aantrekkelijk?
- (7) Wat zijn de belangrijkste redenen om niet te kiezen voor een lerarenopleiding?
- (8) Aan welke carrièremogelijkheden hebben scholieren en studenten behoefte?
- (9) Welke maatregelen kunnen het beeld van het lerarenberoep verbeteren?

Conclusies

- (1) Hoeveel scholieren (havo en vwo) en studenten (mbo-4) kiezen onconditioneel voor een lerarenopleiding basisonderwijs en zijn er verschillen tussen groepen respondenten?**

9,1% van de havisten heeft initieel de ambitie om leraar in het basisonderwijs te worden. Voor vwo'ers ligt dit percentage significant lager: 2,1%. 6,3% van de mbo-4 studenten heeft interesse om leraar in het basisonderwijs te worden, Figuur 1. Vrouwen overwegen ruim twee keer zo vaak om een lerarenopleiding voor het basisonderwijs te gaan doen als mannen.

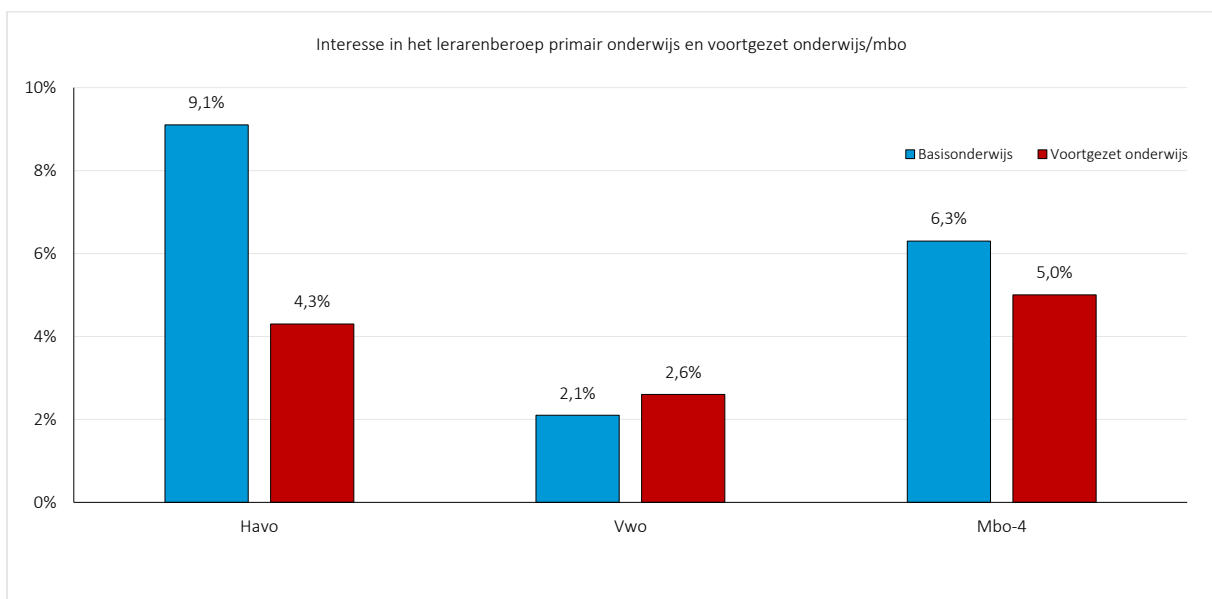
Scholieren met een C&M-profiel (12,5%) hebben twee keer vaker interesse in het basisonderwijs dan scholieren met een E&M-profiel (6,4%), het verschil met N&G'ers (4,6%) is bijna drie keer zo groot en met N&T'ers (1,9%) ruim zes keer zo groot. Mbo-4 studenten met een opleiding in het

domein Veiligheid en sport of Zorg en welzijn zijn geïnteresseerder in de lerarenopleiding basisonderwijs dan mbo-4 studenten met een studie in een van de andere domeinen. Laatstejaars mbo-4 studenten zijn geïnteresseerder in een lerarenopleiding basisonderwijs dan niet-laatstejaars. Bij scholieren is dit juist andersom: hier neemt de interesse af in het eindexamenjaar.

(2) Hoeveel scholieren (havo en vwo) en studenten (mbo-4) kiezen onconditioneel voor een lerarenopleiding in het voortgezet onderwijs en zijn er verschillen tussen groepen respondenten?

Van de havisten heeft 4,3% interesse in een lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs, Figuur 1. Bij vwo'ers ligt dit percentage op 2,6%. Mbo'ers overwegen het vaakst om een lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs/mbo te gaan doen: 4,8%. Bij scholieren is geen significant verschil tussen mannen en vrouwen wat betreft de intentie om leraar te worden in het VO/mbo. In de groep mbo-4 studenten willen vrouwen (5,2%) iets vaker leraar in het VO/mbo worden dan mannen (4,7%).

Scholieren met een C&M-profiel (6,7%) zijn twee keer zo vaak geïnteresseerd in een lerarenopleiding VO/mbo als scholieren met een E&M- of N&G-profiel. N&T'ers (2,2%) hebben de minste interesse in de lerarenopleiding VO/mbo. Niet-laatstejaars mbo-4 studenten zijn minder geïnteresseerd in een lerarenopleiding VO/mbo dan laatstejaars. Scholieren in het eindexamenjaar zijn minder geïnteresseerd in een lerarenopleiding VO/mbo dan niet-laatstejaars scholieren.

Figuur 1 Percentage scholieren en mbo-4 studenten dat overweegt om een lerarenopleiding PO of VO/mbo te gaan doen.

(3) Hoe moeten lerarenopleidingen voor het basisonderwijs ingericht worden om interessant(er) te zijn voor scholieren en studenten?

In alle groepen wordt er positief gereageerd op het verbredingsprogramma waarbij je een vak mag geven in de onderbouw van het VO. Het verbredingsprogramma gymdocent spreekt mannelijke mbo-4 studenten aan. Groepsdocent worden op het vmbo is interessant voor mbo-4 studenten, maar scholieren zijn er niet mee over te halen, Tabel 3. Het verbredingsprogramma voorschoolse educatie lijkt voor scholieren geen effect te hebben, maar de uitsplitsing in mannen en vrouwen laat zien dat voorschoolse educatie een positief effect heeft op de interesse van vrouwen. Bij mbo-4 studenten zien we dat het positieve effect op het verbredingsprogramma voorschoolse educatie veroorzaakt wordt door vrouwen. Mannelijke mbo-4 studenten vinden voorschoolse educatie geen interessant verbredingsprogramma. Het verbredingsprogramma jeugdhulpverlener leidt tot een

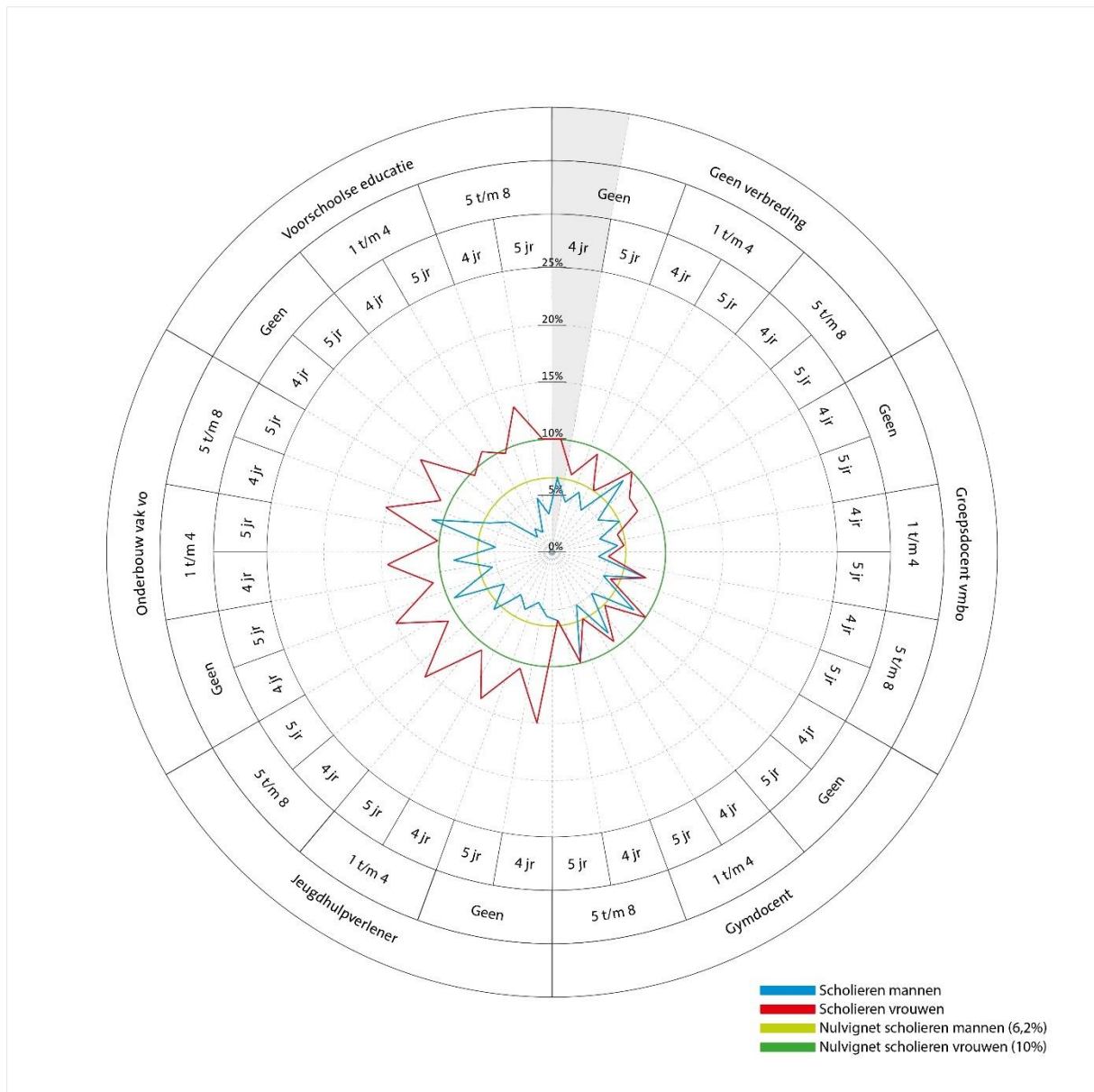
hogere interesse van vrouwelijke scholieren en mbo-4 studenten (mannen en vrouwen). Mannelijke mbo-4 studenten vinden de lerarenopleiding PO interessanter wanneer er een specialisatieprogramma is waarmee zij zich kunnen specialiseren in het lesgeven aan kinderen in groep 5 t/m 8. Vrouwelijke mbo-4 studenten hebben meer interesse in de lerarenopleiding voor het PO wanneer zij zich kunnen specialiseren in het lesgeven aan kinderen in groep 1 t/m 4. Het combineren van verbredingsprogramma's en/of specialisaties met een studieduur van 5 jaar leidt tot een minder hoge interesse dan een studieduur van 4 jaar.

	Scholieren (havo/vwo)			Mbo-4 studenten		
	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen
Specialisatie (Ref. = Geen)						
Groep 1 t/m 4	0	0	0	0	-	+
Groep 5 t/m 8	0	0	0	0	+	0
Verbreding (Ref. = Geen)						
Gymdocent	0	0	0	0	+	-
Vak VO-onderbouw	+	+	+	+	+	+
Groepsdocent vmbo	0	0	0	+	+	+
Voorschoolse educatie	0	-	+	+	-	+
Jeugdhulpverlener	+	0	+	+	+	+
Studieduur van 5 jaar	-	-	-	-	-	-

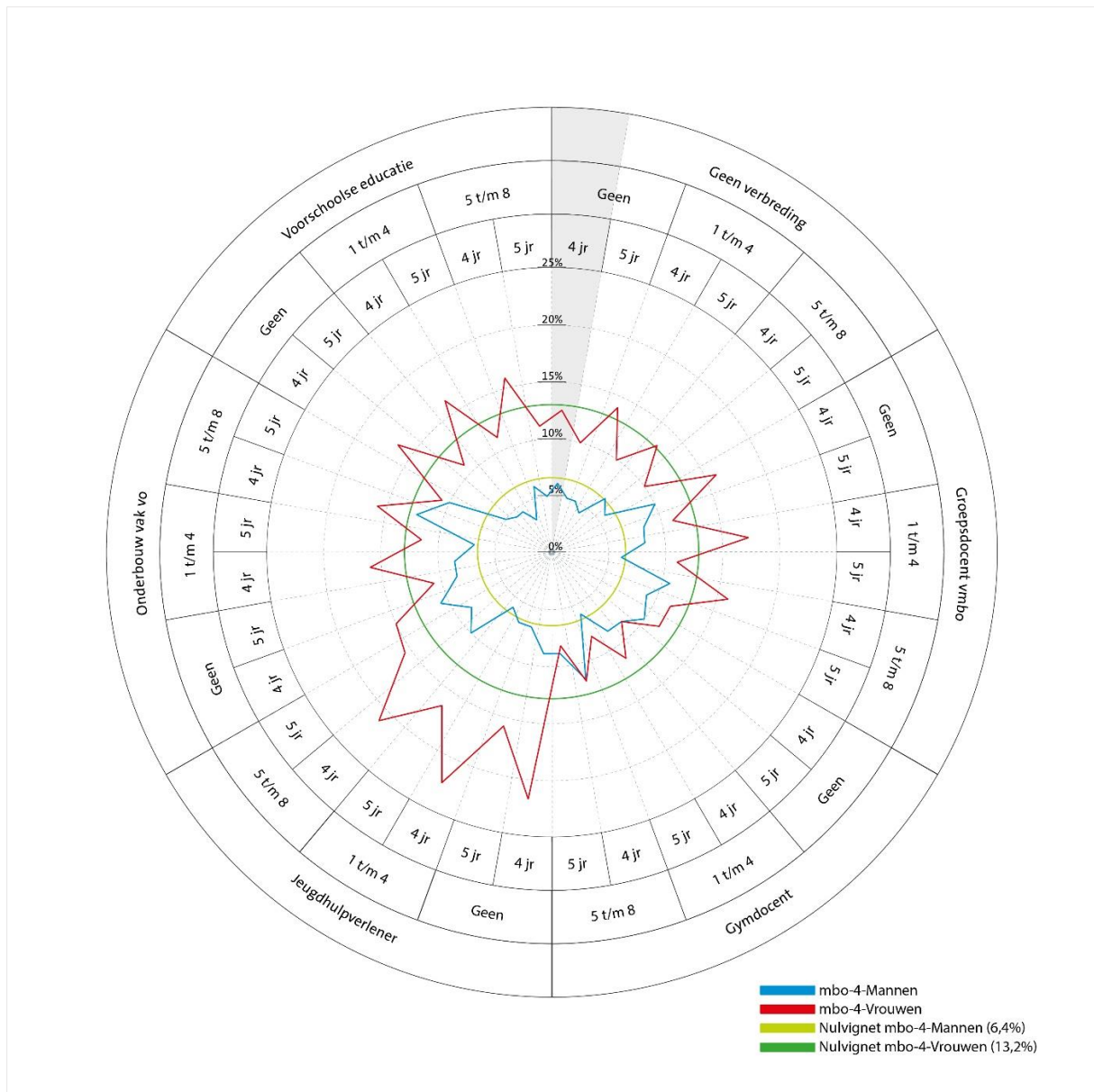
Tabel 3 Significante effecten per attribuut en level op de intentie om een lerarenopleiding in het PO te gaan doen voor scholieren en mbo-4 studenten. + is een positief effect, - is een negatief effect, 0 = geen effect. Nb. Een negatief effect betekent dat het aanbieden van deze optie geen trigger is voor deze groep om een lerarenopleiding PO te gaan doen. Het betekent niet dat het aanbieden van dit programma hen weerhoudt. Het significantieniveau dat gehanteerd wordt is: $\alpha = .05$.

Figuur 2 en Figuur 3 laten voor scholieren en mbo-4 studenten het effect per vignet zien. Vignet 1 (de huidige situatie: geen specialisatie, geen verbreding en een studieduur van 4 jaar) is het vignet waarmee we vergelijken. Dat betekent dat een percentage hoger dan het percentage van vignet 1 positief is en een percentage lager dan vignet 1 negatief. In Tabel 4 zijn de verschilscores per vignet ten opzichte van het nulvignet (vignet 1) weergegeven voor scholieren en mbo-4 studenten en onderverdeeld in mannen en vrouwen.

Samenvattend kunnen we stellen dat het zinvol kan zijn om in te zetten in een specialisatieprogramma voor jongere of oudere kinderen om mbo-4 studenten te interesseren in de lerarenopleiding voor het PO. Alle verbredingsprogramma's hebben op tenminste een van de subgroepen een positief effect en kunnen voor deze groep een trigger vormen om een lerarenopleiding voor het PO te gaan doen. Het verbredingsprogramma om les te geven in de onderbouw van het VO heeft in alle groepen een positief effect op de intentie. Voor vrouwen levert het verbredingsprogramma jeugdhulpverlener het meeste op. Mannen zijn het meest geïnteresseerd in het verbredingsprogramma waarin zij een vak mogen geven in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Het verbinden van een langere studieduur aan de opleiding, zorgt voor een daling in de interesse.

Figuur 2 Kans op het doen van een lerarenopleiding PO voor ieder vignet voor scholieren (havo/vwo) verdeeld in mannen en vrouwen.

Figuur 3 Kans op het doen van een lerarenopleiding PO voor ieder vignet mbo-4 studenten verdeeld in mannen en vrouwen.

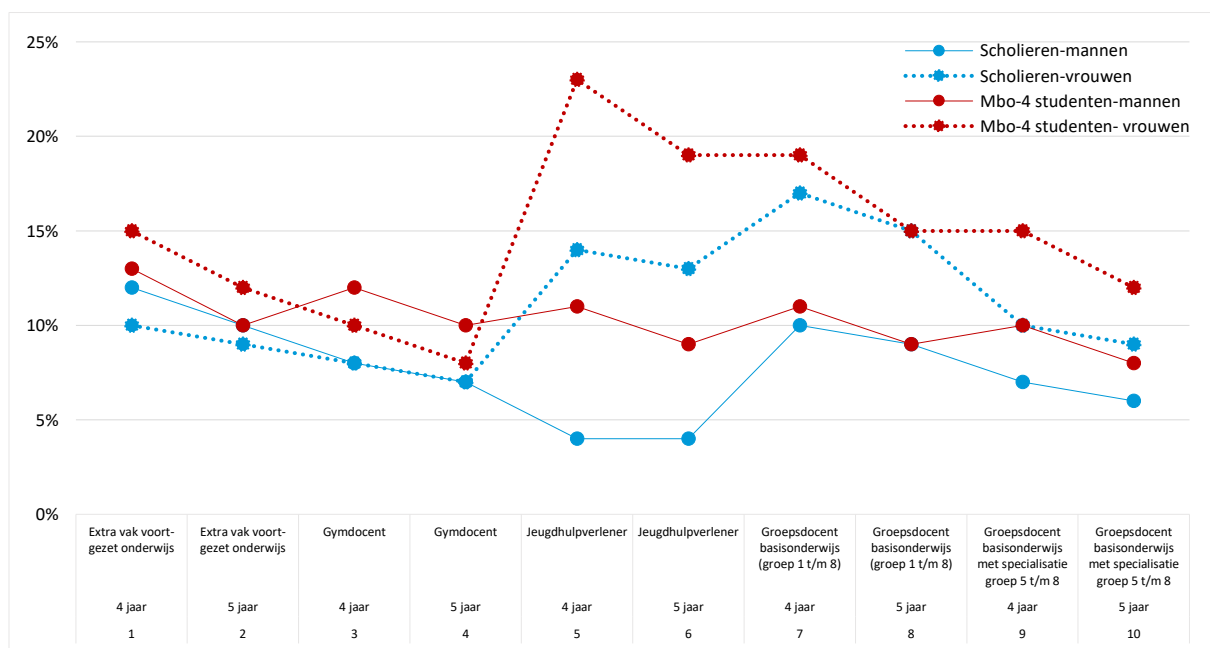
Vignetnummer	Studieduur	Specialisatie	Verbreiding	Mannen – Scholieren (havo/vwo)	Vrouwen - scholieren (havo/vwo)	Mannen - mbo-4 studenten	Vrouwen - Mbo-4 Studenten
1	4 jaar	Geen	Geen	0	0	0	0
2	5 jaar	Geen	Geen	-2,2	-2,7	-1,3	-3,7
3	4 jaar	Geen	Gymdocent	2,2	-0,3	3,6	-1,3
4	5 jaar	Geen	Gymdocent	-0,7	-2,9	1,7	-4,7
5	4 jaar	Geen	Vak onderbouw VO	2,6	4,8	4,7	2,3
6	5 jaar	Geen	Vak onderbouw VO	-0,4	1,0	2,6	-2,0
7	4 jaar	Geen	Groepsdocent vmbo	0,6	-1,9	3,5	2,7
8	5 jaar	Geen	Groepsdocent vmbo	-1,7	-4,1	1,6	-1,6
9	4 jaar	Geen	Voorschoolse educatie	-2,4	2,8	-1,4	3,3
10	5 jaar	Geen	Voorschoolse educatie	-3,8	-0,6	-2,4	-1,1
11	4 jaar	Geen	Jeugdhulpverlener	-0,1	5,3	2,5	8,6
12	5 jaar	Geen	Jeugdhulpverlener	-2,3	1,4	0,8	3,0
13	4 jaar	Groep 1 t/m 4	Geen	-0,5	-0,8	-1,3	0,7
14	5 jaar	Groep 1 t/m 4	Geen	-2,5	-3,2	-2,3	-3,2
15	4 jaar	Groep 1 t/m 4	Gymdocent	1,6	-1,1	1,7	-0,8
16	5 jaar	Groep 1 t/m 4	Gymdocent	-1,1	-3,5	0,1	-4,2
17	4 jaar	Groep 1 t/m 4	Voorschoolse educatie	-2,7	1,8	-2,4	4,1
18	5 jaar	Groep 1 t/m 4	Voorschoolse educatie	-4,0	-1,3	-3,2	-0,5
19	4 jaar	Groep 1 t/m 4	Jeugdhulpverlener	-0,6	4,2	0,8	9,5
20	5 jaar	Groep 1 t/m 4	Jeugdhulpverlener	-2,5	0,5	-0,6	3,7
21	4 jaar	Groep 1 t/m 4	Vak onderbouw VO	2,0	3,7	2,6	3,0
22	5 jaar	Groep 1 t/m 4	Vak onderbouw VO	-0,9	0,1	0,9	-1,4
23	4 jaar	Groep 1 t/m 4	Groepsdocent vmbo	0,1	-2,5	1,6	3,5
24	5 jaar	Groep 1 t/m 4	Groepsdocent vmbo	-2,1	-4,5	0,0	-1,0
25	4 jaar	Groep 5 t/m 8	Geen	1,3	0,3	1,0	0,1
26	5 jaar	Groep 5 t/m 8	Geen	-1,3	-2,4	-0,4	-3,6
27	4 jaar	Groep 5 t/m 8	Gymdocent	3,9	0,0	5,2	-1,3
28	5 jaar	Groep 5 t/m 8	Gymdocent	0,5	-2,7	3,0	-4,7
29	4 jaar	Groep 5 t/m 8	Voorschoolse educatie	-1,6	3,1	-0,6	3,4
30	5 jaar	Groep 5 t/m 8	Voorschoolse educatie	-3,2	-0,3	-1,7	-1,1
31	4 jaar	Groep 5 t/m 8	Vak onderbouw VO	4,4	5,2	6,5	2,3
32	5 jaar	Groep 5 t/m 8	Vak onderbouw VO	0,8	1,3	4,1	-1,9
33	4 jaar	Groep 5 t/m 8	Groepsdocent vmbo	2,1	-1,6	5,1	2,8
34	5 jaar	Groep 5 t/m 8	Groepsdocent vmbo	-0,8	-3,9	2,9	-1,6
35	4 jaar	Groep 5 t/m 8	Jeugdhulpverlener	1,2	5,8	4,0	8,7
36	5 jaar	Groep 5 t/m 8	Jeugdhulpverlener	-1,4	1,8	2,0	3,0

Tabel 4 Verschilcores ten opzichte van het nulvignet voor mannen en vrouwen verdeeld in scholieren en mbo-4 studenten. Rood geeft aan dat de kans lager is dan de score op het nulvignet. Groen geeft aan dat de kans hoger is dan de kans op het nulvignet.

(4) Hoe moeten lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs ingericht worden om interessant(er) te zijn voor scholieren en studenten?

Vrouwen hebben een voorkeur voor het verbredingsprogramma jeugdhulpverlening en groepsdocent basisonderwijs (groep 1 t/m 8). Deze verbredingsprogramma's vinden ze significant interessanter dan het verbredingsprogramma waarin ze een extra vak mogen geven in het VO. Mannelijke scholieren hebben ook interesse in het verbredingsprogramma groepsdocent basisonderwijs (groep 1 t/m 8) en daarnaast zijn zij geïnteresseerd in het geven van een extra vak in het voortgezet onderwijs. Bij mbo-4 mannen zien we dat zij ook geïnteresseerd zijn in het verbredingsprogramma gymdocent. In alle gevallen is de combinatie van een verbredingsprogramma met een studieduur van 4 jaar interessanter dan de combinatie met een studieduur van 5 jaar. Voor scholieren is dit verschil echter niet significant, voor mbo-4 studenten wel. Het verbredingstraject jeugdhulpverlener is voor vrouwen een zeer interessant verbredingsprogramma. Mannen zijn hier echter niet mee over te halen om voor een lerarenopleiding voor het VO te kiezen.

Dit houdt in dat de optimale samenstelling van de lerarenopleiding voor het voortgezet onderwijs bestaat uit de mogelijkheid om een verbredingsprogramma te doen waarbinnen je als student opgeleid wordt tot jeugdhulpverlener, een bevoegdheid kunt halen waarmee je als groepsdocent mag lesgeven in het basisonderwijs of opgeleid wordt om een extra vak te geven in het voortgezet onderwijs gecombineerd met een vierjarige studieduur. Onder invloed van het verbredingsprogramma gymdocent stijgt de interesse van mannen in de lerarenopleiding voor het VO ten opzichte van de initiële intentie, Tabel 5. Uiteindelijk zien we dat de meeste verbredingsprogramma's ingezet kunnen worden om de lerarenopleiding voor het VO voor scholieren en mbo-4 studenten interessanter te maken, maar dat het effect onder vrouwen het grootst is bij de verbredingsprogramma's jeugdhulpverlener en groepsdocent PO (groep 1 t/m 8) en bij mannen groepsdocent in het PO en verbreding tot gymdocent. Voor mbo-4 studenten is het belangrijk dat de studie 4 jaar duurt, voor scholieren maakt het geen groot verschil of de studie 4 of 5 jaar duurt: de interesse is niet significant lager. Figuur 4 laat de kansen per vignet zien voor de verschillende groepen en hoe deze kansen zich tot elkaar verhouden per vignet.

Figuur 4 Kans op het doen van een lerarenopleiding VO/mbo voor ieder vignet voor scholieren en studenten (mbo-4) verdeeld in mannen en vrouwen. Initiële intentie mannen-scholieren (3,9%), vrouwen-scholieren (3,1%), mbo-4 mannen (4,7%), mbo-4 vrouwen (5,2%).

Vignet-nummer	Studieduur	Verbreding	Scholieren (havo/vwo)		Mbo-4 studenten	
			Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
1	4 jaar	Extra vak voortgezet onderwijs	11,9%	10,4%	13,0%	14,9%
2	5 jaar	Extra vak voortgezet onderwijs	10,3%	9,2%	10,5%	12,0%
3	4 jaar	Gymdocent	8,2%	8,3%	12,4%	10,1%
4	5 jaar	Gymdocent	7,0%	7,3%	10,0%	8,1%
5	4 jaar	Jeugdhulpverlener	4,4%	14,5%	11,3%	23,2%
6	5 jaar	Jeugdhulpverlener	3,8%	12,9%	9,1%	19,1%
7	4 jaar	Groepsdocent basisonderwijs (groep 1 t/m 8)	10,3%	16,6%	11,5%	18,8%
8	5 jaar	Groepsdocent basisonderwijs (groep 1 t/m 8)	8,9%	14,8%	9,2%	15,4%
9	4 jaar	Groepsdocent basisonderwijs met specialisatie groep 5 t/m 8	7,0%	9,9%	9,8%	15,1%
10	5 jaar	Groepsdocent basisonderwijs met specialisatie groep 5 t/m 8	6,0%	8,7%	7,8%	12,3%

Tabel 5 Kans op de overweging (waarschijnlijk wel en zeker wel) om een lerarenopleiding VO/mbo te gaan doen voor gecombineerde vignetkenmerken voor scholieren (havo/vwo) en studenten (mbo-4) uitgesplitst in mannen en vrouwen op basis van geschatte coëfficiënten. Initiële intentie om leraar in het VO/mbo te worden per groep. Initiële intentie mannen-scholieren (3,9%), vrouwen-scholieren (3,1%), mbo-4 mannen (4,7%), mbo-4 vrouwen (5,2%). Hoe groener de waarde, des te hoger is het percentage ten opzichte van de initiële intentie om een lerarenopleiding voor het VO te gaan doen.

(5) Welke kenmerken van het primair onderwijs vinden havisten, vwo'ers en mbo-4 studenten aantrekkelijk?

Respondenten met de ambitie om leraar in het basisonderwijs te worden, vinden het lerarenberoep vooral aantrekkelijker omdat je als leraar iets kunt betekenen voor anderen. Ook geven zij aan dat familie trots zou zijn om te vertellen dat ze leraar zijn en zouden zij zelf trots zijn om te vertellen leraar in het basisonderwijs te zijn. De baan zekerheid speelt als extrinsieke factor ook een belangrijke rol bij scholieren en mbo-4 studenten en maakt de lerarenopleiding basisonderwijs aantrekkelijker. Voor respondenten met de ambitie om leraar in het basisonderwijs te worden, kan het beroep van leraar aantrekkelijker gemaakt worden door een concurrerend startsalaris te betalen, het salaris in 7 tot 10 jaar substantieel te laten groeien en door meer carrièremogelijkheden te bieden en mogelijkheden te bieden om je professioneel te ontwikkelen als leraar. 86% van de scholieren met de ambitie om les te geven in het PO geeft aan te willen werken met kinderen in de leeftijd van 4-7 jaar (zeer eens + eens) en 81% wil werken met kinderen in de leeftijd van 8-12 jaar. 78% van de mbo-4 studenten met ambitie om leraar in het PO te worden wil met jonge kinderen (4-7 jaar) werken en evenveel mbo-4 studenten willen met oudere kinderen (8-12 jaar) werken. Mbo-4 studenten en scholieren lijken een iets grotere voorkeur te hebben voor het werken met kinderen in de leeftijd van 8-12 aangezien zij als antwoord op de stelling vaker 'zeer eens' geantwoord hebben en het met de stelling over jongere kinderen vaker 'eens' waren.

Respondenten zonder ambitie om leraar in het basisonderwijs te worden vinden het lerarenberoep vooral aantrekkelijker doordat zij het idee hebben dat je als leraar iets voor anderen kunt betekenen en doordat het baan zekerheid biedt. De grootste factor om niet te kiezen voor een lerarenopleiding PO is het idee dat er weinig carrièremogelijkheden zijn binnen het beroep van leraar. Daarnaast denken respondenten dat er een gebrek is aan professionele werkomgeving. Ook zouden scholieren en mbo-4 studenten zonder ambitie om leraar in het PO te worden minder trots zijn om te vertellen leraar in het basisonderwijs te zijn. Zij hebben geen duidelijke voorkeur voor het lesgeven aan jongere of aan oudere kinderen.

(6) Welke kenmerken van het voortgezet onderwijs vinden havisten, vwo'ers en mbo-4 studenten aantrekkelijk?

De belangrijkste pullfactoren voor scholieren en studenten die de ambitie hebben om leraar in het voortgezet onderwijs te worden zijn: iets kunnen betekenen voor andere mensen, baanzekerheid en dat familie trots zou zijn om te vertellen dat zij leraar in het VO/mbo zijn. Het lerarenberoep VO/mbo zou voor deze respondenten aantrekkelijker zijn wanneer er meer carrièremogelijkheden zijn en meer mogelijkheden om je professioneel te ontwikkelen. Scholieren in deze groep hebben een sterke voorkeur voor het werken met jongeren tussen de 12 en 18 jaar (85%). 69% zou graag werken met jongeren in de leeftijd van 16-22 jaar oud. 85% van de mbo-4 studenten heeft een voorkeur voor het werken met jongeren van 12 tot 18 jaar, 75% zou graag met jongeren van 16 tot 22 jaar willen werken.

Respondenten zonder ambitie om leraar in het voortgezet onderwijs te worden, vinden het lerarenberoep VO/mbo voornamelijk interessant door baanzekerheid en het idee dat je als leraar iets kunt betekenen voor andere mensen. Het lerarenberoep VO/mbo schiet tekort in vergelijking tot het geprefereerde beroep op het gebied van carrièremogelijkheden, professionele werkomgeving en in hoe trots respondenten zouden zijn om leraar te zijn. Respondenten zonder intentie om leraar te worden in het VO hebben geen duidelijke voorkeur voor het lesgeven aan jongeren tussen de 12 en 18 jaar of aan jongeren tussen 16 en 22 jaar oud.

(7) Wat zijn de belangrijkste redenen om niet te kiezen voor een lerarenopleiding?

Aan havisten, vwo'ers en mbo-4 studenten is gevraagd welke factoren ertoe leiden om af te zien van het lerarenberoep. Havisten en mbo-4 studenten vinden het salaris de belangrijkste reden om af te zien van het lerarenberoep voor het basisonderwijs. Ook voor vwo'ers is het salaris een reden om af te zien van het lerarenberoep PO (57,1%), maar het gebrek aan carrièreperspectief is voor vwo'ers de belangrijkste reden (59,9%), evenals het verwachte tekort aan intellectuele uitdaging (53,7%). Een derde tot meer dan 40% van de respondenten geeft aan dat de eigen ervaring als leerling een rol speelt bij het afzien van de lerarenopleiding PO.

Voor zowel havisten als mbo-4 studenten is de eigen ervaring als leerling de belangrijkste reden om niet te kiezen voor een lerarenopleiding in het voortgezet onderwijs of mbo. 53,1% van de vwo'ers geeft aan dat het gebrek aan carrièreperspectief reden is om af te zien van de lerarenopleiding VO/mbo en 39,5% denkt dat er te weinig intellectuele uitdaging is.

(8) Aan welke carrièremogelijkheden hebben scholieren en studenten behoefte?

Havisten en vwo'ers hebben een voorkeur voor de combinatie van lesgeven en een baan buiten het onderwijs. Mbo-4 studenten zouden zich het liefste naast het beroep van leraar ook nog ontwikkelen als coach. Meer dan een derde van de vwo'ers en mbo-4 studenten geeft aan een specialisatie in het leraarsvak (als lesontwikkelaar, leraar onderzoeker of rekenspecialist) interessant te vinden.

(9) Welke maatregelen kunnen het beeld van het lerarenberoep verbeteren?

Meer dan 45% van alle respondenten geeft aan dat het imago verbeterd kan worden door meer doorgroeimogelijkheden in het salaris te bieden. Mbo-4 studenten (52,0%) denken vooral dat kleinere klassen bijdragen aan een beter imago van het lerarenberoep. 52,8% van de vwo'ers denkt vooral dat meer carrièreperspectief bijdraagt aan een beter imago. Ook zouden vwo'ers graag meer intellectuele uitdaging willen voor docenten. 46,6% van de havisten denkt dat een hoger startsalaris bijdraagt aan een verbetering van het imago.